

روانشناسی خانواده

تئوری، پژوهش و عمل

جان دابلیو. توبرن و

توماس ال. سکستون

ترجمه
نازنین خوشبخت

انتشارات راز نهان

۱۳۹۸

سرشناسه	: توپرن، جان دابلیو.
عنوان و نام پدیدآور	: Thoburn, John W روانشناسی خانواده: تئوری، پژوهش و عمل / جان دابلیو. توپرن و توماس ال. سکستون؛ مترجم نازنین خوشبخت.
مشخصات نشر	: تهران: راز نهان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۸-۶۷۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Family psychology : theory, research, and practice, [2016]
موضوع	: روان درمانی خانواده
موضوع	: Family psychotherapy
موضوع	: خانواده‌ها -- جنبه‌های روانشناسی
موضوع	: Families -- Psychological aspects
شناسه افزوده	: سکستون، تامس ال. ۱۹۵۳ - م.
شناسه افزوده	: Sexton, Thomas L.
شناسه افزوده	: خوشبخت نازنین، ۱۳۶۲ - ویراستار
رده بندی کنگره	: RC۸۸۸/۵
رده بندی دیویی	: ۶۱۶/۸۹۱۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۹۹۹۲۰

آدرس: میدان انقلاب، اول جمال زاده، کوچه دانشور، پلاک ۱۲، واحد ۲ شماره تماس: ۰۲۶۶۹۰۱۸۴۱ - ۰۲۶۶۹۰۲۶۵ آدرس الکترونیکی: raznahanbook@gmail.com آدرس سایت: www.raznahanbook.com	
---	---

عنوان کتاب.....	روانشناسی خانواده: تئوری، پژوهش و عمل
مترجم.....	نازنین خوشبخت
صفحه آرا.....	رضا کاوه
طراح جلد.....	رضا کاوه
ناشر.....	رازنهان
شمارگان.....	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ.....	اول ۱۳۹۸
قیمت.....	۳۵۰۰۰ تومان
ISBN: 978-600-448-678-1	

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۷.....	بخش اول: روانشناسی خانواده – تئوری، پژوهش و عمل
۱۹.....	فصل اول: روانشناسی خانواده چیست؟
۲۲.....	تعریف روانشناسی خانواده
۲۴.....	روانشناسی خانواده امروز ..
۲۷.....	روانشناسی خانواده یا خانواده درمانی؟
۲۹.....	"کنش" روانشناسی خانواده
۳۱.....	روانشناس شدن ..
۳۷.....	لنز، نقشه‌ها و هنر ..
۳۸.....	نتیجه‌گیری: مرحله‌ی بعدی چیست؟
۴۱.....	فصل دوم: معرفت‌شناسی سیستمی روانشناسی خانواده
۴۵.....	تغییر و تکامل: از فرد تا سیستم
۴۸.....	معرفت‌شناسی سیستمی: اصل روانشناسی خانواده
۵۰.....	ساختارها و فرایندهای سیستم‌های ارتباطی
۵۳.....	هر سیستمی بیش از مجموع اجزایش است
۵۸.....	اهمیت زمینه: جایگاه فرهنگ و گوناگونی در تفکر سیستمی
۶۵.....	اصول متحد‌کننده روانشناسی خانواده
۶۹.....	نتیجه‌گیری: مرحله‌ی بعدی چیست؟
۷۱.....	فصل سوم: از لنز سیستمی: خانواده‌ها، مشکلات و تغییر
۷۲.....	نقش تئوری‌ها
۷۴.....	تئوری‌های پیشگام در روانشناسی خانواده
۷۸.....	سیستم‌های ارتباطی خانواده: دیدگاه‌های سیستمی به سیستم‌های ارتباطی خانواده‌ها
۸۲.....	دیدگاه سیستمی به مشکلات بالینی
۸۷.....	نتیجه‌گیری: مرحله‌ی بعدی چیست؟

۸۹	فصل چهارم: پایه‌های علمی روانشناسی خانواده
۹۱	علم و روش علمی
۹۲	حوزه‌های پژوهشی روانشناسی خانواده
۹۴	انواع پژوهش روانشناسی خانواده
۹۷	پژوهش خوب پیرامون روانشناسی خانواده چیست؟
۱۰۱	دانسته‌هایمان در ارتباط با کارهایمان
۱۰۲	پشتیبانی از دیدگاه معرفت‌شناختی
۱۰۵	آیا اقدامات بالینی روانشناسی خانواده مفید واقع می‌شوند؟
۱۱۱	روانشناس خانواده؛ کارشناس - دانشمند محور بودن
۱۱۳	دیالکتیک پژوهش - عمل
۱۱۶	نتیجه‌گیری: مرحله بعدی چیست؟
۱۱۹	بخش دوم: شب‌بازایی و روانشناسی خانواده
۱۲۱	فصل پنجم: سبب‌شناسی شیوه بالینی
۱۲۳	ترسیم قلمروی تغییر: رویکردی در روانشناسی خانواده
۱۲۶	نقش درمانگر
۱۲۷	مراجع یا مراجعین؟
۱۲۷	رابطه درمانی
۱۲۸	اقدامات بالینی - عوامل مشترک یا خاص
۱۳۰	مؤلفه‌های ارتباطی تغییر
۱۳۲	اتحاد درمانی
۱۳۴	اقدامات بالینی در روانشناسی خانواده
۱۳۵	اقدامات عمومی
۱۴۱	فرآیند تغییر
۱۴۱	مراحل ابتدایی: بیان مشکلات و اهداف درمان
۱۴۲	مرحله میانی: اقدامات ویژه برای دستیابی به اهداف درمان
۱۴۳	پایان درمان: تثبیت و ادامه تغییر
۱۴۳	نتیجه‌گیری: مرحله بعدی چیست؟
۱۴۵	فصل ششم: برنامه‌ریزی موردی و ارزیابی بالینی
۱۴۷	نقش ارزیابی بالینی و برنامه‌ریزی موردی بالینی
۱۵۰	ارزیابی بالینی
۱۵۴	برنامه‌ریزی موردی
۱۵۵	کنش ارزیابی بالینی در روانشناسی خانواده

۱۶۲	همه این‌ها یعنی چه؟ و مرحله بعدی چیست؟
۱۶۳	فصل هفتم: مدل‌های اقدام بالینی خانواده محور
۱۶۶	مدل‌های نظری
۱۷۰	خانواده‌درمانی چند نسلی و بوئتی
۱۷۵	مدل‌های اقدام بالینی مبتنی بر شواهد
۱۷۹	خانواده‌درمانی کارکردی
۱۸۵	خانواده‌درمانی چندبعدی
۱۹۰	نتیجه‌گیری: مرحله بعدی چیست؟
۱۹۳	فصل هشتم: مدل‌های اقدام بالینی زوج محور
۱۹۷	مدل‌های نظری
۲۰۳	درمان حل محور
۲۰۸	زوج‌درمانی پدیرش و تن
۲۱۲	رویکردهای مبتنی بر شواهد
۲۱۷	درمان هیجان محور
۲۲۱	افکار، نظرات و مرحله بعدی چیست؟
۲۲۳	بخش سوم: زمینه حرفه‌ای روانشناسی خانواده
۲۲۵	فصل نهم: حوزه‌های تخصصی روانشناسی خانواده
۲۲۶	سکس درمانی
۲۳۰	روانشناسی بین‌المللی خانواده
۲۳۳	مراقبت بهداشتی مشارکتی
۲۳۸	روانشناسی قانونی خانواده
۲۴۰	نتیجه‌گیری: مرحله بعدی چیست؟
۲۴۱	فصل دهم: آموزش، نظارت و اخلاق در روان‌شناسی خانواده
۲۴۳	آموزش در روان‌شناسی خانواده
۲۴۹	نظارت در روان‌شناسی خانواده
۲۵۷	اخلاق در روان‌شناسی خانواده
۲۶۴	نتیجه‌گیری و تعمق
۲۶۵	منابع

مقدمه

نگاهی از لنز سیستمی

نمی‌توانم به گذشته برگردم چون آن زمان شخص متفاوتی بودم.

کارول، ۲۰۰۹

در دهه ۱۹۵۰، روان‌شناسی سیستمی از سال به عمومی سیستمی (وان برتالانفی ۱۹۶۹)، معرفت‌شناسی تکاملی و جدیدی که مستقیماً با یازدهیم‌های افلاطونی و ارسطویی که اکثر تفکر غربی را برای قرن‌ها تعریف کرده بودند رقابت می‌کرد، آغاز شد. روان‌شناسی سیستمی در واکنش به برتری مدل پزشکی ارسطویی، روان‌شناسی ارائه شده توسط روان‌شناسی‌های انسانی، شناختی، رفتاری و روان‌کاوی ایجاد شد. مدل پزشکی، فرد نگر (تأکید بر پدیده‌های روان‌رانی)، دوگانه (انشعاب ذهن و جسم)، کاهش گرا (کاهش پدیده‌ها به مقوله‌های مجزا) و بسیار عینی (بیش‌تر تنها داده‌های عینی به‌عنوان داده‌های معتبر علمی) بود. از طرف دیگر، مدل سیستمی، ارتباطی (آسیب‌شناسی و سلامتی رابطه محور هستند)، کل‌نگر (کل بیشتر از مجموع اجزایش است)، آزمایش‌ریزی (رابطه متقابلی بین مؤلفه‌های زیستی روانی اجتماعی انسان وجود دارد) و ذهنی (فرد‌نگری باید در کنار قانون‌نگری در نظر گرفته شود) بود.

امروز صبح وقتی از خواب بلند شدم می‌دانستم کیستم اما فکر می‌کنم باید از آن زمان چند بار تغییر کرده باشم.

کارول، ۲۰۰۹

همان‌طور که سفر آلیس از آئینه، دیدگاهش به همه چیز را تغییر داد، معرفت‌شناسی سیستمی نیز شیوه نگرش ما و کل روان‌شناسی به مردم را به‌عنوان افراد در ارتباط با هم تغییر داد. دید سیستمی به افراد، خود فرد و ذهن فرد را به پس‌زمینه می‌برد، درحالی‌که پیش‌زمینه به فاصله بین افراد، جایی که برخورد ذهن‌ها رخ می‌دهد تغییر می‌کند. این تغییر از ذهن فرد به رابطه بین ذهن‌ها دیدگاه منحصر به فردی پیرامون مؤلفه‌های اساسی تشکیل دهنده روان‌شناسی می‌دهد. در فاصله میانی مسیرهای الگوبندی شده تعاملات ارتباطی هستند که هیجانات فردی، معنا و ارزش انسانی را شکل می‌دهند. مثلاً روان‌شناسی جدید، ما را وادار به توجه به تأثیر روابط دل‌بستگی بر رشد نوروئی و سیناپسی، شیوه‌های جدید کرده است (اسکور ۲۰۱۲). ناگهان در پرتو این معرفت‌شناسی جدید روابط مطرح شدند و ویژگی‌های ارتباطی، اکنون مکانیسم‌های مهم تغییر محسوب می‌شوند.

ترویج ده‌دگانه بین رویکرد جدید به روان‌شناسی از حوزه‌های مختلفی مانند جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، انسان‌شناسی، فلسفه، روان‌پزشکی هستند. این جنبش با ایجاد رشته جدید سلامت روانی، خانواده و زوج‌درمانی، اصلاً بر اقداماتی برای روابط میان فردی متمرکز بودند، ایجاد شد (شیلدرز، واین، مک‌دنیل و گاونسمر ۱۹۹۴)؛ اما اکثر پژوهش‌های مقدماتی در خانواده‌درمانی توسط روان‌شناسان انجام شد و نهایتاً روان‌شناسان خانواده محور که پژوهش‌هایی در حوزه‌های پزشکی خانواده، روان‌شناسی کودک، روان‌شناسی اجتماعی، خانواده‌درمانی و آموزش خانواده انجام دادند بودند که حس نیاز به قرار گرفتن در یک مجموعه، تحت عنوان؛ روان‌شناسی از طریق انجمن روان‌شناسی آمریکا را تشخیص دادند (نوبر، جان، سجت، اولیور و سانچز ۲۰۱۱، توماس و مک‌کنیز ۱۹۸۶).

روان‌شناسان خانواده در اوایل سال ۱۹۵۸ خودشان را از خانواده‌درمانی و زوج‌درمانی با ایجاد سازمانی در انجمن روان‌شناسی آمریکا که توسط آکادمی روان‌شناسان و زوج، خانواده و سکس درمانی تعیین شد، متمایز کردند. در سال ۱۹۸۴ سازمان به بخش جدید APA تبدیل شد که اکنون انجمن روان‌شناسی زوج و خانواده نامیده می‌شود.

روانشناسی خانواده به سرعت خود را به‌عنوان یک حوزه مهم اثبات کرد و در سال ۱۹۹۰، هیئت روانشناسی حرفه‌ای آمریکا روانشناسی خانواده را به‌عنوان یک تخصص به رسمیت شناخت و شروع به اعطای گسترده مدارک روانشناسی خانواده و زوج کرد. در سال ۲۰۰۲، APA روانشناسی خانواده

را به رسمیت شناخت و آن را به عنوان یک تخصص تأیید کرد و ۱۰ حوزه تخصصی دیگر را به آن افزود تا مجموعه‌ای منحصر به فرد از قابلیت‌های آموزشی، یک پایگاه دانش منحصر به فرد و اصل پژوهشی منحصر به فردی داشته باشد. در اواخر دهه ۱۹۸۰، روانشناسان خانواده، آکادمی بین‌المللی روانشناسی خانواده را تأسیس کردند که نشان داد اکثر نواحی غیر غربی دنیا از روانشناسی مبتنی بر نظام خانواده استفاده می‌کنند. ژاپن نمونه مهمی است که در آن روانشناسی خانواده به عنوان یک تخصص با ارزش‌تر از روانشناسی بالینی است. ژورنال مطرح روانشناسی خانواده در سال ۱۹۸۷ شروع به کار کرد و فوراً خود را به عنوان یکی از مشهورترین ژورنال‌های APA ثابت کرد (لوانت، ۱۹۹۷). انجمن دو ژورنال جدید روانشناسی خانواده، با عنوان‌های: پژوهش و عمل و ژورنال روانشناسی خانواده، و زوج و همچنین یک پژوهشنامه عضویت روانشناس خانواده داشت.

گریفون به آلیس آلحنی بی‌تابانه گفت: "نه نه! اول ماجراجویی‌ها، توضیحات خیلی زمان می‌برند."

کارول، ۲۰۰۹

اوایل، درمان‌های حاصل از طرز فکر دیدگاه سیستم خانواده، عجیب، منحصر به فرد و گاهی آزار دهنده به نظر می‌رسیدند. امروز، ایده‌های تفکر سیستمی بالیده شده‌اند، توسعه یافته‌اند و به حوزه روانشناسی خانواده تکامل یافته‌اند. این کتاب در رابطه با دنیایی است که با دید سیستمی به روابط بین افراد و تأثیر دیدگاه سیستمی بر درک فرایند تغییر بالینی اجرای روش‌های پژوهشی و گمانه‌زنی نظری پیش رویمان باز می‌کند.

آلیس - "کجا باید بروم؟" گریه "به جایی که می‌خواهی بررسی بستگی دارد"

کارول، ۲۰۰۹

اکثر کتاب‌هایی مثل این کتاب که به خانواده یا زوج‌درمانی می‌پردازند تئوری‌ها و رویکردهای مختلف را مرور کرده و سازمان‌ها، آموزش و اخلاقیات حرفه‌ای را توصیف می‌کنند. اگرچه این کتاب تمامی موارد فوق را تحت پوشش قرار می‌دهد، اما قطعاً از روش متفاوتی استفاده کرده‌ایم. این کتاب ابتدا دیدگاه کاملاً سیستمی به حوزه روانشناسی خانواده را مطرح می‌کند. بجای شروع با تئوری، با اصول معرفت‌شناسی که تئوری، پژوهش و عمل از آن‌ها اقتباس شده‌اند آغاز می‌گردد؛ بنابراین، این کتاب خلأ مهمی را پر می‌کند و یکی از معدود کتاب‌هایی است که دیدگاه سیستمی به سه پایه این

حرفه دارد؛ پژوهش، تئوری و عمل. این کتاب بر اساس کارهای مهم استنتون و ولش (۲۰۱۲) است که نخستین کسانی بودند که قابلیت‌های تخصص روانشناسی خانواده را توصیف کردند. کتاب ما، کار مؤثر نهفته در کتاب *روانشناسی خانواده ویلی-بکول (بری و استنتون، ۲۰۰۹)* را که نخستین مرور جامع بر مؤلفه‌های مختلف تخصص روانشناسی خانواده بود را نیز پیش می‌برد.

من عجیب، مرموز، پرت و دیوانه نیستم، فقط واقعیت با واقعیت تو متفاوت است.

کارول، ۲۰۰۹

نویسندگان این کتاب؛ روانشناسان خانواده، طراحان مدل درمان، مربیان و متخصصان بالینی خانواده، زوج هستند. گرچه از مسیرهای متفاوتی استفاده کرده‌ایم، اما سفرهایمان یکی از مفاهیم مهم روانشناسی خانواده را نشان می‌دهند یعنی، هم پایانی، یا "راه‌های زیادی که به یک مقصد ختم می‌شوند." متخصصان خانواده‌درمانی سنتی است که با جوانان دچار مشکل کار کرده است، پیامدهای اقدامات مؤثر خانواده، محور را بررسی کرده است و یکی از مقبول‌ترین رویکردهای درمانی مبتنی بر شواهد را در روانشناسی خانواده، خانواده‌درمانی کارکردی را ابداع کرده است.

JT، متخصص روانشناسی خانواده است، بیش از سی سال زمان صرف درمان زوجها و خانواده‌ها کرده است و به دانشجویان روانشناسی بالینی دهه‌ها، طرز تفکر سیستمی پیرامون روانشناسی را آموخته است. گرچه از مسیرهای متفاوتی رفته‌ایم، اما امروز به نقطه یکسانی رسیده‌ایم. ما از ریشه روانشناسان خانواده‌ای هستیم که نمی‌توانند به شرایط بالینی از دیدگاهی جز دیدگاه سیستمی بپردازند.

اگر دنیای خودم را داشتم، همه چیز بی‌معنی بود، هیچ چیز ارزشی که هست نبود، چون هر چیزی همانی که نیست بود و برعکس، آنچه هست، نمی‌بود و آنچه نمی‌بود، بود. می‌بینی؟

کارول، ۲۰۰۹

در طرح دیدگاه سیستمی به حرفه، پیچیدگی‌های تئوری، پژوهش و عمل را می‌پذیریم و همراه سایر پژوهشگران، نظریه‌پردازان و متخصصان بالینی تلاش می‌کنیم اصول مختلف یکی کننده این حوزه‌ها را اصلاح و تلفیق کنیم. تجارب خاص ما منجر به درک این می‌شود که برتری در این حوزه فراتر از تنها پژوهش، علم یا خرد بالینی است، برتری شامل کل بزرگ‌تری از مجموع این سه جزء

است. درواقع، کل با روابط این حوزه‌ها بهتر تعریف می‌شود. حوزه‌های پژوهش، تئوری و عمل با اصول مفهومی اکولوژی، دیالکتیک، کارکرد، نظام‌ها و رشد، به هم مرتبط می‌شوند. این رشته‌های مفهومی شبیه تاندوم‌های بدن هستند که پژوهش، تئوری و عمل را در اسکلت سیستم خانواده مرتبط می‌کنند و چهارچوبی برای درک نحوه عملکرد مؤثر در حوزه‌های مختلف روانشناسی خانواده ایجاد می‌کنند.

چیدمان کتاب

الیس فریاد زد، "خیلی عجیب است و خیلی عجیب است!"

کارول، ۲۰۰۹

بخش اول؛ روانشناسی خانواده: پژوهش، عمل و تئوری. فصل اول را با بحثی پیرامون روانشناسی خانواده آغاز می‌کنیم. فصل دوم ما را به دنیای معرفت‌شناسی سیستمی می‌برد که مرجعی برای طرز تفکر منحصر به فردی که قلب روانشناسی خانواده است ایجاد می‌کند. فصل سوم مروری بر تفکر سیستمی درباره افراد، زوجها، خانواده‌ها، مشکلاتشان و دوره تغییر است. فصل چهارم بحثی پیرامون پایه‌های علمی روانشناسی خانواده است.

بخش دوم؛ شیوه بالینی روانشناسی خانواده با فصل پنجم که قلمرو شیوه بالینی را ترسیم می‌کند، آغاز می‌شود. فصل ششم توصیف ارزیابی بالینی و برنامه‌ریزی درمان از دیدگاه روانشناسی خانواده است و فصل‌های هفتم و هشتم شرحی از مدل‌های معاصر ساختن و نام خانواده و زوج محور را ارائه می‌دهند.

بخش سوم؛ زمینه حرفه‌ای روانشناسی خانواده به حوزه‌های تخصصی و خاص شیوه مذکور در فصل نهم می‌پردازد، درحالی‌که فصل دهم به آموزش، اخلاق و نظارت در روانشناسی خانواده می‌پردازد.

پادشاه گفت "یا شواهدت را رو کن و نگران نباش، یا درجا اعدامت می‌کنم." و به این ترتیب افسانه واندلرند آغاز شد.

کارول، ۲۰۰۹